

SZAKEMBERHIÁNY ÉS MUNKAERŐMEGTARTÁS A KULCSMUNKAKÖRÖKBEN 2017

Kutatási zárójelentés

Ez a dokumentum kizárólag a kutatásban résztvevő szervezetek számára készült.

Kiadja:

Dr. Poór József

egyetemi tanár, CMC

MTA doktor

a kutatás vezetője

**Menedzsment és HR Kutató Központ,
Szent István Egyetem**

Készítették:

A felmérést és elemzést végző team

Poór József, DSc. egyetemi tanár

Juhász Tímea, tanácsadó

Csapó Ildikó, PhD hallgató

Tóth Katalin, tanszéki mérnök

Némethy Krisztina, PhD hallgató

Web-es programozás:

Dr. Sinka Róbert

e-learning szakértő

A kutatás támogatója:

TESK Csoport

A kutatás szakmai támogatói:

Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara

Humán Szakemberek Országos Szövetsége (HSZOSZ)

Nemzeti Közszerológati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Kar

Emberi Erőforrás Intézet

Országos Humánmenedzsment Egyesület (OHE)

TARTALOMJEGYZÉK

1 VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	4
2 BEVEZETÉS – A KUTATÁS MÓDSZERE	6
2.1 A KUTATÁS CÉLJA	6
2.2 A KUTATÁS MÓDSZERE	6
3 VÁLASZADÓK	7
3.1 ÁGAZAT	7
3.2 TULAJDONFORMA	8
3.3 MÉRET – LÉTSZÁM	8
3.4 ÁRBEVÉTEL	9
4 A FLUKTUÁCIÓ HELYZETE	10
5 NEHEZEN BETÖLTHETŐ MUNKAKÖRÖK	13
5.1 NEHEZEN BETÖLTHETŐ MUNKAKÖR ÉS POZÍCIÓ	13
5.2 NEHEZEBBEN BETÖLTHETŐ MUNKAKÖRÖK TULAJDONFORMA ÉS ÁGAZAT SZERINT	14
6 A MUNKAERŐHIÁNY KIALAKULÁSÁHOZ VEZETŐ OKOK	16
6.1 TIPIKUS OKOK	16
6.2 EGYÉB OKOK	18
7 SZEMÉLYÜGYI ESZKÖZÖK A MUNKATÁRSÁK HOSSZÚTÁVÚ MEGTARTÁSÁRA, MOTIVÁLÁSÁRA	19
7.1 PROGRAMOK A MUNKAERŐHIÁNY KEZELÉSE ÉS A MUNKATÁRSÁK MEGTARTÁSA ÉRDEKÉBEN	19
7.2 ALKALMAZOTT ESZKÖZÖK HATÉKONYSÁGA	21
7.3 KORMÁNYZATI MEGOLDÁSOK	23
8 VILLÁMDIAGNÓZIS AZ AKTUÁLIS MUNKAERŐPIACI KÉRDÉSEK KAPCSÁN	24
9 MUNKAERŐHIÁNY KÖZÉP-EURÓPÁBAN	25
9.1 ÁLTALÁNOS JELLEMZŐK	25
9.1.1 Ágazat	26
9.1.2 Tulajdonforma	27
9.1.3 Méret – Létszám	27
9.1.4 Árbevétel	28
9.1.5 Fluktuáció mértéke	29
9.2 ORSZÁGOS JELLEMZŐK	30
9.2.1 Szlovákia	30
9.2.2 Szerbia	33
9.2.3 Ausztria	38
9.2.4 Románia	43
10 MELLÉKLET:	47
10.1 A KUTATÁST VÉGZŐK BEMUTATÁSA – MENEDZSMENT ÉS HR KUTATÓ KÖZPONT	47

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A *Szakemberhiány és munkaerőmegtartás 2017* című kérdőíves felmérést a Szent István Egyetem Menedzsment és HR Kutató Központja végezte a TESK Csoport támogatásával, valamint a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, a Humán Szakemberek Országos Szövetsége (HSZOSZ), Nemzeti Közsolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Kar Emberi Erőforrás Intézet és a Országos Humánmenedzsment Egyesület (OHE) szakmai támogatásával, annak érdekében, hogy a témakörrel kapcsolatos helyzetelemzéssel, megoldási irányvonalak kialakításával segítse a résztvevő szervezetek tevékenységét.

Az OECD adatai alapján elmondható, hogy jelentős számú, egyes becslések szerint 7 millió, munkavállaló hagyta el a Visegrádi országok – beleértve hazánkat – munkaerőpiacát, emiatt valamint a romló demográfiai és egyéb okok miatt munkaerőhiány alakult ki különböző területeken és pozíciókban. A megfelelő humán tőke felkutatása, megszerzése és megtartása számos kihívás elé állítja a különböző vállalatokat és intézményeket. Jelen tanulmány ezzel a jelenséggel foglalkozik, melynek alapja a „*Szakemberhiány és munkaerőmegtartás – problémák és megoldások 2017*” c. empirikus kutatás. Az elmúlt évben lefolytatott felmérésünk során, Magyarországon működő 707 db hazai és külföldi tulajdonú vállalat és intézmény került megkérdezésre. Az említetteken kívül a tanulmányunk 9. fejezetében összefoglaltuk a környező országokban (Ausztria, Csehország, Lengyelország, Románia, Szerbia és Szlovákia) hasonló módszerrel összegyűjtött 209 szervezettől beérkezett válaszokat.

Kutatásunk főbb eredményei

- » A megfelelő szakmai tapasztalattal rendelkező munkavállaló meghatározóan jelentős értéket képvisel a vállalatok hatékony működésében. A fluktuációs érték ágazati bontása, rámutat arra, hogy a magánszféra vállalatainál a fizikai munkakörcsoportban a legmagasabb mértékű a fluktuáció. Meglepő eredménye a kutatásnak, hogy a közszféra szabályozott bértáblája ugyanezen munkaköri csoportban alacsony fluktuációs értéket azonosít.
- » A versenyszféra ágazati vizsgálata a legmagasabb fluktuációs mutatót a szolgáltató ágazatban jelzi. Minden ágazatban a fizikai dolgozók munkakörcsoportja bír a legmagasabb fluktuációs mutatóval.
- » A nehezen betölthető munkakörök a privát szférában a mérnöki tevékenységhez, az ipari ágazaton belül az építőipari szakmunkás, a közszféra területén az egészségügyi szakterület (orvos, szakápoló, közegészségügyi szakértői) pozícióihoz köthetők. A nehezen betölthető munkakörök esetén – megtartó és motiváló személyügyi eszközként – a teljesítményértékelési és prémiumrendszer, a munkavégzési körülmények javítása, valamint az atipikus foglalkoztatási formák jelennek meg elsősorban a szervezeti gyakorlatban. A „Z” generáció foglalkoztatásával/ösztönzésével összefüggésben is egyre fontosabb a családbarát hozzáállás, a kellemes munkahelyi légkör, a képzési programok, egyéni fejlesztési tervek és a szakmai elismerés.
- » A kutatás kiterjed a munkaerőhiány kezelésében alkalmazható hatékony eszközökről történő visszajelzésre, mely alapján hatékony vállalati programként a versenyképes bérezési-fizetési rendszer, a teljesítményértékelési és prémiumrendszer, valamint a rugalmas munkaidő alkalmazása azonosítható az első helyeken.
- » Lehetséges, meghatározó kormányzati intézkedésként jelzik vissza a kutatási eredmények a „bértámogatási rendszer kiterjesztését, az adózási-járulékrendszer átalakítását, valamint a képzési programok ösztönzését.
- » Jelen kutatás eredményei alátámasztják, hogy a munkaerőhiány kialakulásához jelentős mértékben járulnak hozzá hazánkban az alacsony bérek, a szakképzett munkaerő hiánya, a versenytársai konkurencia, valamint a vállalatok belső szervezeti működési problémái.

- » Mindezen hazai eredmények – jelen tanulmány részeként – összevethetők eltérő gazdasági fejlettségű Európai Unió és Európai Unió kívüli országok eredményeivel.
- » A tanulmányunk zárófejezetében elemeztük környező országokbeli válaszadók adatait, amiből az tűnik ki, hogy teljes válaszadó réteghez viszonyítva 69 százalékos azok aránya, akiknél a fluktuáció 10 százalék alatti értékkel azonosítható. A 10 és 20 százalék közötti érték jellemző az összes válaszadó 18 százalékára, 20 és 40 százalék közötti érték az válaszadók 9 százalékánál.

2. BEVEZETÉS – A KUTATÁS MÓDSZERE

2.1. A KUTATÁS CÉLJA

A *Szakemberhiány és munkaerőmegtartás* olyan aktuális problémakör, amelyre a vezetők és HR szakemberek folyamatosan új meg új megoldásokat keresnek, hogy ezzel is biztosíthassák versenyelőnyüket a vetélytársakkal szemben.

2.2. A KUTATÁS MÓDSZERE

A vizsgálat leíró jellegű, minden esetben objektív adatokra épít. A kérdőív a statisztikai elemzések megkönnyítése érdekében legtöbb esetben zárt kérdéseket alkalmaz. A vizsgált témaköröket nagymértékben lefedő, előre megfogalmazott válaszok közül a legjellemzőbbek megjelölését kértük a válaszadóktól.

A felmérésben alkalmazott kérdőív a következő 4 fő részből áll:

- » A kérdőív kitöltő cég / szervezet adatai (Ágazat, Tulajdonforma, Teljes létszám, A szervezet tevékenységének elsődleges helyszíne, Válaszadó elérhetőségei) (*Bevezető kérdéscsoport*),
- » A vizsgált szervezetnél 2017-ben tapasztalt fluktuáció összességében és fontosabb munkaköri csoportonként részletezve (*1. kérdéscsoport*),
- » A munkaerőhiány kialakulása, okainak vizsgálata a legnehezebben betölthető munkakörök esetében (*2. kérdéscsoport*),
- » A munkaerőhiány kialakulásához vezető okok a legproblémásabb munkakörök esetében (*3. kérdéscsoport*),
- » A munkaerőhiány kezelését és csökkentését biztosító leghatékonyabb megoldások (*4. kérdéscsoport*),
- » A munkaerőhiány enyhítésére tett leghatékonyabb kormányzati intézkedések (*5. kérdéscsoportok*).

A jelentésben foglalt megállapításainkat az általános statisztikai módszerek (átlag, gyakoriság, eloszlás) felhasználásával alapoztuk meg.

A felmérést 2017. II. negyedévben hajtottuk végre. Az adatszolgáltatók száma: 707 db vállalat/szervezet volt Magyarországról. Összehasonlításképpen közöltük a tanulmány 9. Fejezetében 209 környező országokbeli válaszadótól beérkezett válaszok kiértékelését. A következőkben olvasható elemzés a kutatásunk legfontosabb, előzetes megállapításait tartalmazza. Terveink szerint a kutatást még folytatjuk és kiterjesszük a környező országokra is.

Köszönjük a kutatás résztvevőinek, hogy adatszolgáltatásukkal támogatták munkánkat!

3. VÁLASZADÓK

A kutatáshoz kapcsolódó teljes válaszadói minta 707 válaszadót jelent. A teljes válaszadói réteg összetétele Ágazat, Tulajdonforma, Foglalkoztatotti létszám és az Árbevétel alapján tekinthető át.

3.1. ÁGAZAT

A 707 válaszadó közül ágazati hovatartozás tekintetében 8 százalék Iparvállalati környezetből érkező választ jelent. A pénzügyi és az informatikai ágazatban tevékenykedő válaszadó szervezetek közel 5-5 százalékban képviselik véleményüket. A mezőgazdaság és a közféra 58 százaléknyi arányban formál választ a teljes mintához képest. Az energia, telekommunikáció és a logisztikai szolgáltatások ágazatában működő válaszadói arány összesen *jelent 4 százalékot a teljes mintában.*

1. táblázat: Válaszadók ágazati hovatartozás

Ágazat	Százalék
Ipar	8,2
Kereskedelem	5,8
Pénzügyi szektor	4,4
Informatika	4,8
Telekommunikáció	1,6
Logisztikai szolgáltatások	2,1
Energia	0,3
Mezőgazdaság	7,1
Szolgáltatás	9,3
Közigazgatás	51,2
Egyéb	5,2
Összesen	100,0

3.2. TULAJDONFORMA

A 707 válaszadó tulajdonforma szerinti megoszlásában 57 százalékos arányt képviselnek a hazai köztulajdonú formában működő vállalatok és intézmények. A hazai magán tulajdonosi formában működő szervezetek közel 30 százalékos arányt képviselnek válaszaikkal, míg a külföldi tulajdonú vállalatok 8 százalékos, a vegyes tulajdoni formában működő vállalatok 5 százalékos kitöltési aránnyal járulnak hozzá az adatszolgáltatáshoz.

2. táblázat: Válaszadók tulajdonformája

Tulajdonforma	Százalék
Hazai magán	28,6
Külföldi magán	8,3
Vegyes	5,6
Hazai köztulajdonú	57,5
Összesen	100,0

3.3. MÉRET – LÉTSZÁM

A 707 teljes válaszadói réteg 43 százaléka 250 főnél több munkavállalót foglalkoztat. Kevesebb, mint 10 főt foglalkoztat a válaszadók mintegy 10 százaléka.

A teljes válaszadói réteget tekintve a mintában résztvevő szervezet majdnem 50 százaléka foglalkoztat 100 főnél kevesebb munkavállalót. Mintegy 30 százalékban szerepel válaszadó a mintában olyan szervezettől, ahol ezer fő feletti teljes foglalkoztatotti létszám jellemző.

A több mint 100 és kevesebb mint 500 főt foglalkoztató szervezetek aránya közel 14 százalékot jelent a mintában.

3. táblázat: Létszámnagyság

Létszám	Százalék
0-1 fő	0,7
2-9 fő között	9,4
10-50 fő között	25,7
51-100 fő között	12,6
101-250 fő között	8,2
251-500 fő között	5,5
501-1000 fő között	8,7
1000 fő felett	29,2
Összesen	100,0

3.4. ÁRBEVÉTEL

Az árbevételi adatokat tekintve a válaszadó szervezetek 22 százalékának az árbevétele meghaladja a 10 milliárd forintot. Hasonlóan 22 százalékos arányt képvisel a mintában a 100 millió és 1 milliárd forint *árbevételt teljesítő vállalati kör*. 1 milliárd és 10 milliárd forint közötti árbevétellel rendelkezik a válaszadói réteg *több mint 14 százaléka*. 100 millió forint árbevétel alatt teljesít a válaszadó szervezetek mintegy 42 százaléka, melyből 10 millió forint alatti árbevétellel rendelkezik közel egyharmada.

4. táblázat: Árbevétel nagysága

Árbevétel	Százalék
10 millió Ft alatt	16,3
10-100 millió Ft között	25,4
100 millió – 1 mrd Ft között	21,8
1-10 mrd Ft között	14,5
10-100 mrd Ft között	15,4
100 mrd Ft felett	6,6
Összesen	100,0

4. A FLUKTUÁCIÓ HELYZETE

A fluktuáció helyzetével összefüggésben azt vizsgáltuk, hogy egyes munkaköri csoportokban milyen fluktuációs ráta jellemzi a válaszadó szervezeteket.

A fluktuációs százalékot a következő képlettel határoztuk meg:

Fluktuációs százalék = adott munkaköri csoportból kilépők száma/munkaköri csoport átlagos állományi létszáma*100

Munkaköri csoporttól függően az 5. táblázat tartalmazza a fluktuáció százalékos mértékét 2016-ban összesen és munkaköri csoportonként részletezve.

A válaszadói réteg szervezetei a fluktuáció mértékével kapcsolatban 60 százalékban jelzik vissza a 10 százaléknál alacsonyabb fluktuációs értéket. Ezen belül azonosítható egy olyan válaszadói kör 7 százalékkal, ahol a 2016-os évben nem mutatható ki fluktuáció, valamint a teljes válaszadó réteghez viszonyítva 53 százalékos azok aránya, akiknél 10 százalék alatti érték azonosítható. 10 és 20 százalék közötti érték jellemző az összes válaszadó 1/5-ére, 20 és 40 százalék közötti érték az 1/7-ére. Az összes munkaköri csoport vonatkozásában a legmagasabb fluktuációs százalékos érték a 0 és 5 százalék közötti kategóriában szerepel. A megjelölt és válaszlehetőségként feltüntetett munkakörcsoportokon belül a felső és középvezetők körében azonosítható a legmagasabb érték 38 százalékkal. Közel azonos értékkel (33%) jelenik meg a felsőfokú végzettségű szakemberek és az adminisztratív dolgozók köre. A fizikai dolgozóknál 22, az értékesítő munkakörcsoportban 17 százalékos a fluktuációs érték.

A felső- és középvezetők körében, a felsőfokú végzettségű szakemberek esetében, valamint az adminisztratív dolgozók körében is a 10 százalék alatti (0 és 10 százalék közötti) fluktuációt jelölik a válaszadók közel 50 százalékos jellemző értékkel. A fizikai dolgozók körében jelölt 0 és 10 százalék közötti fluktuációs érték 35 százalék, míg az Értékesítő munkakör esetén 28 százalék.

A 40 százalék feletti fluktuációs értékek tükrében vizsgálva és összehasonlítva a munkakörcsoportokat több mint 6 százalékkal a fizikai dolgozók köre kerül az első helyre.

5. táblázat: A fluktuáció mértéke (%)

Vizsgált tényezők	0%	0-5% között	5-10% között	10-20% között	20-40% között	40% felett
Szervezet összesen (%)	7,3	25,7	27,4	20,8	13,3	5,5
Felső-és középvezetők (%)	33,5	38,1	11,3	6,9	6,2	4,1
Felsőfokú végzettségű szakemberek (%)	13,4	33,7	20,8	17,6	8,9	5,5
Értékesítők (%)	51,1	16,9	11,1	11,4	6,1	3,3
Adminisztratív dolgozók (%)	17,9	33,6	18,5	17,0	7,8	5,2
Fizikai dolgozók (%)	36,4	22,7	12,5	13,7	8,1	6,5

A 6. számú táblázat tartalmazza a fluktuációs értékeket a magánszférában, munkakörcsoportok bontásában. Az adatok rámutatnak, hogy vannak olyan munkakörcsoportok, ahol a fluktuáció mértéke igen alacsony, de vizsgálva az összes munkakörcsoport tekintetében a legmagasabb fluktuációs százalék 0 és 5 százalék közötti kategóriában található, amely igen alacsonynak számít.

A felső- és középvezetői munkakörcsoport közel 70%-nál a fluktuáció mértéke a 0 és 5 százalék közé tehető, amely nagyon alacsonynak számít a többi munkakörcsoporttal szembeni összehasonlításban. A legmagasabb mértékű fluktuáció a fizikai dolgozók munkakörcsoportban van jelen, a válaszadók több mint negyede a 20 és 40 százalék feletti kategóriát jelölte meg a fluktuáció mértékének. Ez a jelenség magyarázható a piaci szereplők közötti versennyel, amely nem csak a termék értékesítés területén van jelen, hanem kiterjed a munkaerő megszerzésére és megtartására egyaránt. A megfelelő szakmai tapasztalattal rendelkező munkaerő az egyik legnagyobb értéket képviseli a vállalatok életében. Jelen pillanatban a munkaerőpiacon több olyan szakma/szakterület van, ahol egyes pozíciók betöltése és a munkatársak megtartása komoly problémát jelent. Az adminisztratív munkakörcsoportba sorolható munkavállalókra szintén jellemző, hogy nehezebben váltanak munkahelyet.

6. táblázat: A fluktuáció mértéke tulajdonforma szerint magán szférában (%)

Vizsgált tényezők	0%	0-5% között	5-10% között	10-20% között	20-40% között	40% felett
Szervezet összesen (%)	10,8	18,5	28,1	20,5	14,5	7,6
Felső-és középvezetők (%)	34,8	35,2	13,0	6,9	6,9	3,2
Felsőfokú végzettségű szakemberek (%)	19,5	29,9	19,1	18,3	8,0	5,2
Értékesítők (%)	4,6	19,3	16,4	11,6	8,7	3,4
Adminisztratív dolgozók (%)	20,7	30,2	19,0	17,4	7,9	5,0
Fizikai dolgozók (%)	33,0	14,9	10,9	17,6	13,1	10,4

A közszféra területén a fluktuáció értéke igen alacsonynak mondható a felső- és középvezetői, az értékesítői és a fizikai munkakörcsoportok tekintetében (7. számú tábla). A felső és középvezetői munkakörcsoportot vizsgálva a megkérdezettek több mint 70%-ánál nagyon alacsony a fluktuációs mutatószám, amely 0 és 5% közé tehető. Ennél érdekesebb képet mutat, hogy a közszférában a fizikai dolgozók fluktuációs mutatója 0 és 5% közé tehető, a megkérdezett szervezetek több mint 70%-nál. Nehéz erre a jelenségre magyarázatot találni, hiszen a fizikai munkakörök tekintetében nagy a kereslet egyes szakmai csoportok és szakterületek tekintetében. A versenyszférával szembeni szabályozott bértábla által nyújtott bér és egyéb juttatások, azt feltételezik, hogy a fizikai munkacsoportokba tartozó munkavállalók körében magasabb a fluktuáció, ezzel szemben a kutatási eredmények az ellenkezőjét bizonyítják. Hasonló eredményeket mutatnak az értékesítési munkakörcsoport fluktuációs mutatói, a válaszadók több mintháromnegyedénél a fluktuáció mutató csak 0 és 5% közé tehető.

7. táblázat: A fluktuáció mértéke tulajdonforma szerint Közszférában (%)

Vizsgált tényezők	0%	0-5% között	5-10% között	10-20% között	20-40% között	40% felett
Szervezet összesen (%)	5,1	30,1	27,2	21,3	12,0	4,3
Felső-és középvezetők (%)	32,2	40,2	1,3	7,1	5,5	4,8
Felsőfokú végzettségű szakemberek (%)	8,9	36,6	22,3	17,0	9,5	5,7
Értékesítők (%)	64,6	14,3	4,1	10,9	2,7	3,4
Adminisztratív dolgozók (%)	15,9	36,9	18,6	16,2	7,2	5,2
Fizikai dolgozók (%)	40,3	31,3	13,4	9,5	3,0	2,5

A fluktuáció mértékének alakulását megvizsgáltuk ágazati bontásban, amely adatok alapján elmondhatjuk, hogy vannak olyan ágazatok ahol a fluktuáció mértéke igen alacsony, szinte alig mérhető és vannak olyan ágazatok, ahol igen magas. Az eredmények rámutatnak, hogy a közszféra igen magas mutató számmal rendelkezik, igen nagymértékben képviselteti magát a vizsgálati mintában, ami torzítja az eredményeket. A versenyszféra ágazati vizsgálatánál elmondható, hogy a legmagasabb fluktuációs mutatóval a szolgáltató ágazat rendelkezik, ezen belül is a fizikai dolgozók munkakörcsoport, amely minden ágazatban a legmagasabb fluktuációs mutatóval bír. Ez a jelenség magyarázható a fizikai munkakörökbe sorolt szakmákon belül kialakult munkaerőhiánnyal, ide sorolhatók az építőipar szakterületei, például kőműves, víz-gázszerelő vagy villanyszerelő. A második legmagasabb fluktuációs mutatószámmal az adminisztratív munkakörcsoportok található minden ágazatban. Az adatok, eredmények feldolgozása, a régebbi papíralapú nyilvántartások digitalizálása komoly munkaerő szükséglettel bír minden ágazatban. A logisztikai és a telekommunikáció területén igen alacsonynak mondható a fluktuációs mutatószám, amely magyarázható az ágazat gazdaságban betöltött szerepével, továbbá az ágazaton belül kialakult munkabér struktúrával. A kereskedelmi ágazaton belül az értékesítési munkakörcsoport területén a legnagyobb munkahelyváltás mértéke. Mint ismeretes, 2017-ben és 2018-ban jelentős béremelés történt az ágazaton belül, amely egyrészt vonzóbbá tette a kereskedelmet a munkavállalók körében, másrészt megindult a szakképesítéssel és szakmai tapasztalatokkal rendelkező munkavállalók elcsábítása, illetve a kereskedelmi multinacionális cégek közötti munkaerő vándorlás.

8. táblázat: A fluktuáció mértéke ágazat szerint (%)

Ágazat	Szervezet összesen (%)	Felső- és középvezetők (%)	Felsőfokú végzettségű szakemb. (%)	Értékesítők (5)	Admin. dolgozók (%)	Fizikai dolgozók (%)
Ipar	5,9	6,5	6,7	8,1	7,4	9,8
Kereskedelem	5,4	5,8	6,1	9,5	6,4	8,2
Pénzügyi szektor	3,7	4,4	4,0	5,8	5,0	4,2
Informatika	5,1	5,7	5,0	7,0	5,4	6,5
Telekommunikáció	1,6	1,8	1,7	2,8	1,9	2,1
Logisztikai szolgáltatások	1,7	2,1	2,2	3,1	2,4	2,8
Energia	0,2	0,2	0,2	--	--	--
Mezőgazdaság	5,6	5,7	6,2	5,8	5,8	6,1
Szolgáltatás	8,3	9,9	9,1	12,0	9,1	10,5
Közigazgatás	57,6	52,9	53,6	40,4	50,5	43,8
Egyéb	5,1	5,0	5,2	5,6	5,9	6,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

5. NEHEZEN BETÖLTHETŐ MUNKAKÖRÖK

A kérdéskör vizsgálatához a válaszadókat arra kértük, sorolják fel azon munkaköröket, amelyek esetén a legnehezebbnek mutatkozott a pozíciók betöltése. (A lehetséges válaszokat e kérdésnél nem határoztunk meg.)

Ezzel összefüggésben tehát vizsgáltuk többek között, hogy összességében mely munkakörök tölthetők be nehezen.

5.1. NEHEZEN BETÖLTHETŐ MUNKAKÖR ÉS POZÍCIÓ

A nehezen betölthető munkakörök és pozíciók azonosításakor a válaszadók az orvos, állatorvos, értékesítő menedzser, betanított munkás, adminisztrátor, pincér/felhasználó, informatikus, felsővezető válaszokat adták.

9. táblázat: A nehezebben betölthető munkakörök listája a teljes mintában

Sorszám	Munkakör neve vagy pozíció
1.	Orvos
2.	Állatorvos
3.	Értékesítő manager
4.	Betanított munkás
5.	Adminisztrátor
6.	Pincér/felhasználó
7.	Informatikus
8.	Felső vezető

5.2. NEHEZEBBEN BETÖLTHETŐ MUNKAKÖRÖK TULAJDONFORMA ÉS ÁGAZAT SZERINT

A privátszférában, a legnagyobb mértékben a mérnöki tevékenységhez kapcsolódó munkakörök területén a legmagasabb a munkaerőhiány, amely iparágtól független, mivel mind az IT, mind az építőipar, mind a mezőgazdaság területén kevés a megfelelően képzett szakember. További hiányszakmák közé sorolható a buszvezetői pozíció, amely nemcsak a fővárosban, hanem az egész ország területén problémaként jelentkezik.

10. táblázat: A nehezebben betölthető munkakörök listája a privát szférában

Sorszám	Munkakör neve vagy pozíció
1.	Informatikus
2.	Mérnök
3.	Buszvezető
4.	Adminisztrátor
5.	Raktári dolgozó
6.	Projektvezető
7.	Szakács
8.	Értékesítő/manager

Az ipar ágazaton belül, az építőipar komoly munkaerőhiánnyal küzd. A nehezen betölthető pozíciók közül a válaszadók első helyen az építőipari szakmunkás pozíciókat jelölték meg. Ezen a területen a hiányszakmák szakember pótlása akár 10 hónapot is igénybe vehet. A mérnök pozíciók tartoznak még a legnehezebben betölthető pozíciók körébe, amelyek betöltése szintén akár 8-10 hónapot is igénybe vesz, sőt speciális szaktudás esetén ez az idő akár több mint egy évre is kitolódik. Az ipari ágazat területén, nem csak építőipari- és az IT mérnök pozíciók tartoznak a hiányszakmákhoz, hanem a minőségbiztosítási, a tervező és tesztmérnökök területén igen magas a munkaerőhiány, sok a nyitott álláshely.

11. táblázat: A nehezebben betölthető munkakörök listája az iparban

Sorszám	Munkakör neve vagy pozíció
1.	Építőipari szakmunkás
2.	Mérnök
3.	IT mérnök
4.	Adminisztratív dolgozó
5.	Folyamat-, Lean mérnök
6.	Projektvezető/koordinátor
7.	Tervező-, teszt mérnök
8.	Minőségbiztosítási szakember

A közsféra területén, az egészségügy a legnagyobb mértékben érintett szakterület a nehezen betölthető pozíciók tekintetében. A kutatási eredmények rámutatnak, hogy az orvosi pozíciókon kívül a szakápolói és közegészségügyi szakértői pozíciók területén vannak nehezen betölthető álláslehetőségek. Az egészségügy mellett a fizikai-, az adminisztratív és műszaki munkakörök tekintetében vannak üres és nehezen betölthető álláshelyek.

12. táblázat: A nehezebben betölthető munkakörök listája a közszférában

Sorszám	Munkakör neve vagy pozíció
1.	Orvos/Állatorvos
2.	Adminisztratív munkakörök
3.	Közegészségügyi szakértő
4.	Építésügyi szakelődó
5.	Fizikai munkakörök
6.	Pályázati munkatárs
7.	IT vezető/IT mérnök
8.	Műszaki szakelődó

6. A MUNKAERŐHIÁNY KIALAKULÁSÁHOZ VEZETŐ OKOK

Ebben a fejezetben azt elemezzük, hogy milyen okokra vezethető vissza, hogy a felmérésben szereplő válaszadó szervezetek nem tudják betölteni az előző részben leírt munkaköröket.

6.1. TIPIKUS OKOK

A 13. számú táblázatban bemutatjuk, hogy melyek azok az általános tényezők, amelyek a munkaerőhiány kialakulásához vezettek a kutatás során feltárt munkakörök esetében. Minden vizsgált munkakörben a munkaerőhiány kialakulását több tényező is befolyásolja, de a különböző tényezők eltérő mértékben gyakorolnak hatást a munkaerőhiány kialakulásában. 2016-ban az Eurostade adatai alapján, Magyarországon az átlagbérek nagymértékben emelkedtek, elsősorban az értékesítés és a fizikai munkakörök tekintetében. Ennek ellenére a munkaerőhiány tipikus okának a túl alacsony béreket tartják a megkérdezett vállalatok munkakörtől függetlenül. A köz- és a magánszféra közötti munkahelyválasztást szubjektív és objektív tényezők is befolyásolják, amelyek közé sorolható a magánszférában megjelenő magasabb jövedelem, a magasabb kockázat vállalási hajlandóság vagy a vállalkozói gondolkodásmód. A közszféra melletti döntést befolyásolja az elbocsátások valószínűségének alacsonyabb mértéke, a szabályozottság és a munkavállalók magasabb hivatástudata.

A közszférában kialakított munkakörök és az előmeneteli rendszer szabályozottsága következtében viszonylag magasabb az igény a felsőfokú képesítéssel rendelkező munkavállalók irányába. A munkakörcsoportok vizsgálata folyamán az eredmények rámutatnak arra, hogy a felsőfokú szakemberhiány legfőbb oka az alacsony munkabér, emellett a szakképzett munkaerőhiány és a közszféra/versenytársak konkurenciája jelenik meg. Mint köztudott, vannak olyan hiányszakmák, ahol nagyon erős a verseny a vállalatok és a közintézmények között a fiatal, frissen végzett szakemberekért.

A kutatás folyamán az értékesítéssel kapcsolatos munkakörcsoport vizsgálatával kapcsolatosan a válaszadók a béren kívül a munkaerőhiány további okai közé sorolták a munka- és magánélet összehangolásának problémáját.

Az adminisztratív munkakörcsoport tekintetében a munkaerőhiány további okai közé sorolható a versenytársak konkurenciája, a szakképzett munkaerő hiánya.

A munkaerőhiány a fizikai dolgozók munkakörcsoportjának területén nagyon magas, amely okai a külföldi elvándorlás, a rossz munkakörülmények, a csökkenő népesség hatására a munkaképes személyek alacsonyabb számú jelenléte a munkaerőpiacon, valamint a szakképzett munkaerő hiánya. Mint ismeretes a nemzetközi és hazai kutatási adatokból, hogy a munkaerő elvándorlás legnagyobb mértékben a fizikai dolgozók munkacsoportját és a szakmunkás munkaköröket érintette.

13. táblázat: Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok (átlag, szórás, 1-5 értékelő skála felhasználásával)

Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
Versenytársak konkurenciája [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	543	164	3,27	1,463
Versenytársak konkurenciája [Értékesítők]	300	407	2,68	1,399
Versenytársak konkurenciája [Adminisztratív dolgozók]	477	230	2,75	1,237
Versenytársak konkurenciája [Fizikai dolgozók]	365	342	2,74	1,447
Túl alacsony bérek [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	555	152	3,54	1,395
Túl alacsony bérek [Értékesítők]	306	401	3,00	1,461

Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
Túl alacsony bérek [Adminisztratív dolgozók]	501	206	3,43	1,304
Túl alacsony bérek [Fizikai dolgozók]	381	326	3,41	1,451
Szakképzett munkaerő hiánya [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	545	162	3,25	1,403
Szakképzett munkaerő hiánya [Értékesítők]	303	404	2,63	1,315
Szakképzett munkaerő hiánya [Adminisztratív dolgozók]	481	226	2,75	1,275
Szakképzett munkaerő hiánya [Fizikai dolgozók]	362	345	2,90	1,477
Külföldi elvándorlás [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	531	176	2,58	1,458
Külföldi elvándorlás [Értékesítők]	300	407	2,34	1,360
Külföldi elvándorlás [Adminisztratív dolgozók]	465	242	2,22	1,240
Külföldi elvándorlás [Fizikai dolgozók]	376	331	2,82	1,501
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	510	197	2,31	1,292
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Értékesítők]	300	407	2,27	1,273
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Adminisztratív dolgozók]	459	248	2,26	1,219
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Fizikai dolgozók]	367	340	2,40	1,343
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	513	194	2,14	1,236
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Értékesítők]	304	403	2,12	1,232
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Adminisztratív dolgozók]	469	238	2,15	1,214
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Fizikai dolgozók]	367	340	2,40	1,367
Az oktatási rendszer problémái [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	532	175	2,70	1,353
Az oktatási rendszer problémái [Értékesítők]	310	397	2,56	1,312
Az oktatási rendszer problémái [Adminisztratív dolgozók]	469	238	2,47	1,203
Az oktatási rendszer problémái [Fizikai dolgozók]	359	348	2,66	1,401
Rossz munkakörülmények [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	534	173	2,18	1,297
Rossz munkakörülmények [Értékesítők]	311	396	2,31	1,337
Rossz munkakörülmények [Adminisztratív dolgozók]	483	224	2,27	1,263
Rossz munkakörülmények [Fizikai dolgozók]	377	330	2,64	1,423
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	525	182	1,92	1,191
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Értékesítők]	311	396	2,05	1,254

Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Adminisztratív dolgozók]	480	227	2,06	1,206
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Fizikai dolgozók]	376	331	2,23	1,298
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	528	179	2,53	1,400
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Értékesítők]	311	396	2,58	1,398
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Adminisztratív dolgozók]	481	226	2,44	1,301
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Fizikai dolgozók]	377	330	2,63	1,431

A kutatási eredmények rámutatnak arra, hogy legkisebb mértékben a közlekedési infrastruktúra hiánya és a gazdasági növekedés hatására alacsonyabb szinten lévő munkanélküliségi mutató befolyásolja a munkaerőhiány kialakulását.

6.2. EGYÉB OKOK

A legtöbb hiánymunkakör esetében a túl alacsony béreket, a szakképzett munkaerő hiányát és a versenytársak konkurenciáját jelölték meg a válaszadók a hiány kialakulásának okaként. Ugyanakkor a munkaerőhiány általános kiváltó okaira adott szabad szöveges válaszokból kiderül, hogy sok megkérdezett szerint a vállalatok belső szervezeti problémái okozzák a munkaerőhiányt, így például:

- » belső konfliktusok,
- » teljesítménybérezés
- » teljesítménykényszer
- » rossz munkaszervezés
- » szervezeti struktúra hiányosságai
- » előmeneteli rendszer hiánya
- » szabályozatlan munkakörök
- » menedzsment hiánya és szervezetlensége

A felsorolt problémákból kiderül, hogy a megkérdezett vállalatok problémái a belső szervezés hiányosságaiból fakadnak, amelyek több okra is visszavezethetők. Ilyen okok közé kell sorolni, hogy az egyes vállalatoknál hiányzik a menedzsment, hiányos tudással rendelkeznek a vállalat működésére vonatkozóan a döntés hozók, valamint alacsony színvonalú tudással rendelkeznek a munkavállalók.

7. SZEMÉLYÜGYI ESZKÖZÖK A MUNKATÁRSOK HOSSZÚTÁVÚ MEGTARTÁSÁRA, MOTIVÁLÁSÁRA

Ebben a fejezetben azt vizsgáljuk, hogy a korábbi 3. részben bemutatott ún. nehezen betölthető munkaköröknél a válaszadó szervezetek milyen személyügyi eszközöket alkalmaztak a munkatársak hosszú távú megtartása és motiválása céljából.

7.1. PROGRAMOK A MUNKAERŐHIÁNY KEZELÉSE ÉS A MUNKATÁRSOK MEGTARTÁSA ÉRDEKÉBEN

A jelenlegi gyakorlatot elemezve megállapítható, hogy a vállalatok a munkatársak hosszú távú megtartása és motiválása érdekében a teljesítményértékelési és prémium rendszerek (52,4%) alkalmazása mellett, a munkakörülmények javítására irányuló programokat (47,0%) és a rugalmas munkaidőt (43,8%) alkalmazzák. Az atipikus foglalkoztatási formák is megjelennek a megtartás eszközei között, amelyek tartalmazzák az osztott munkakörök alkalmazását, a részmunkaidős foglalkoztatást, és a távmunkát egyaránt, a rugalmas munkaidő mellett.

A bér mellett egyre fontosabb a nem bérjellegű megtartó eszközök szerepe, pl. „Munkavállalói elégedettség és elkötelezettség felmérése” vagy a „Munkavégzési körülmények javítása” (az átlagnál jóval magasabb arányban alkalmazott megoldások), a cégautó használatának biztosítása. Fontos kérdés azonban, hogy ezek az eszközök milyen valós megtartó értékkel bírnak a munkaerőpiaci versenyben hosszútávon.

14. táblázat: Programok a munkaerőhiány kezelésére és a munkaerő megtartására

Hatékonysági sorrend	Eszközök	Megkérdezettek hány %-a használja
1.	Teljesítményértékelési és prémiumrendszer	52,4
2.	Munkavégzési körülmények javítása	47
3.	Rugalmas munkaidő alkalmazása	43,8
4.	Gyakornoki program	34,6
5.	Cégautó juttatás	33
6.	Oktatási intézményekkel való együttműködés (egyetem, szakképző)	31,4
7.	Toborzási módszerek fejlesztése (adatbázis építés, célcsoport specifikus eszközök, csatornák)	30,3
8.	Atipikus foglalkoztatási formák (részmunkaidő, osztott munkakör, távmunka)	29,7
9.	Munkavállalói elégedettség és elkötelezettség növelő programok működtetése	27,6
10.	Speciális képzési program, egyéni fejlesztési terv	27
11.	Munkáltatói brand tudatos építése	22,7
12.	Extra szabadság napok biztosítása	18,9
13.	Kulcsembert megtartási program	18,9
14.	Általános kompetencia értékelési és fejlesztési program	18,9

Hatékonysági sorrend	Eszközök	Megkérdezettek hány %-a használja
15.	Versenyképes bérezési, fizetési rendszer	18,7
16.	Karrier és utánpótlás menedzsment program	18,4
17.	Nyugdíjbiztosítási program	14,1
18.	Egészségbiztosítási program	13,5
19.	Életbiztosítás	13,5
20.	Duális képzés alkalmazása	12,4
21.	Több elemet kombináló hűségprogram	11,4
22.	A toborzás kiterjesztése a határokon túlra	10,3
23.	Ösztöndíj program	9,2
24.	Részvényjuttatás, készpénjuttatás	4,5

A kérdésre válaszoló vállalatok további megoldásokat is alkalmaznak a munkaerőhiány kezelése és a munkatársak megtartása érdekében:

- » Munkáltatói brand tudatos építése
- » Extra szabadságnapok biztosítása
- » Általános kompetencia értékelési és fejlesztési programok
- » Kulcsembert megtartási programok.

A munkatársak képzése, a tudásmenedzsment szerepe hangsúlyosabbá válik a digitalizáció és a robotizáció fejlődésének hatására, ennek okán a szervezetek működésében a speciális képzési programok és egyéni fejlesztési tervek a vállalat fejlődésének, gazdaságos működésének fontos eszközei.

A vállalatok számára a munkaerőhiány okozta feszültségek csökkentése érdekében fontos az új toborzási módszerek fejlesztése, adatbázis létrehozása. A munkaerőpiacokon megjelenő „Z” generáció elérése érdekében már nem elég az eddig használt toborzási csatornák alkalmazása, új célcsoport specifikus eszközökön és csatornákon történő toborzás válik a jövő toborzás eszközévé ilyen például a Social média felületek, chat-botok alkalmazása az azonnali elérés érdekében.

Az iskolából kilépő munkaerő megszerzése és megtartása, a friss tudás integrálása a vállalatok életébe szintén fontos szerepet kap. Az eredmények rámutatnak, hogy a megkérdezett szervezetek különböző, a munkaerő megszerzésére irányuló eszközöket alkalmaznak, amelyek közül a legnépszerűbbek a gyakornoki programok és az oktatási intézményekkel való együttműködés kialakítása.

15. táblázat: További programok a munkaerőhiány kezelésére és a munkaerő megtartására

Sorszám	Programok
1.	Családbarát hozzáállás
2.	Egyéb a munkakörön kívüli kereseti lehetőségek biztosítása
3.	Hivatalos eltérítés
4.	Kellemes munkahelyi légkör kialakítása
5.	Képzések, tanfolyamok támogatása
6.	Közeledjenek a vezetők és a fizikai dolgozók bérei
7.	Laptop, mobiltelefon biztosítás
8.	Mentorok jutalmazása
9.	Pályakezdő Diplomás Program
10.	Ajánló (Referral) program
11.	Szakirányú továbbképzés
12.	Szakmai elismerés

A szervezetek felismerték, hogy a pénzügyi ösztönző rendszerek mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a pszichológiai és szociális ösztönzők egyaránt. Ezen ösztönzők között megjelenik a családbarát hozzáállás, a kellemes munkahelyi légkör és a szakmai elismerés (15. tábla).

7.2. ALKALMAZOTT ESZKÖZÖK HATÉKONYSÁGA

A munkaerőhiány kezelésében alkalmazható eszközök hatékonyságát vizsgáltuk, amely során rangsorolni kellett az alkalmazott ösztönző és motivációs programok hatékonyságát.

A kapott eredmények rámutatnak, hogy az első három leghatékonyabb eszköz továbbra is a gazdasági ösztönző rendszer kategóriába tartoznak. Az egyik leghatékonyabb eszköznek „a versenyképes bérezési, fizetési rendszer”-t tartják a megkérdezett válaszadók, igaz csak a megkérdezettek 1/5-e alkalmazza. A második két leghatékonyabb eszköznek a „teljesítményértékelési és prémiumrendszer”-t és a „rugalmas munkaidő alkalmazás”-t tartják a megkérdezett válaszadók. A teljesítményértékelési prémiumrendszert a megkérdezettek több mint a fele alkalmazza, a rugalmas munkaidőt a válaszadók több mint 40%-a. A harmadik leghatékonyabb ösztönzési eszköznek a válaszadók a „Vonzó hosszútávú ösztönzési rendszer”-t, a „Munkavállalói elégedettség és elkötelezettség növelő programok működtetését” célzó programokat és a szociális ösztönzési kategóriába tartozó a „Munkavégzési körülmények javítására irányuló programokat pl. részvényjuttatás, cash plan, tartják a válaszadók. Ezen ösztönzők alkalmazása közül a munkakörülmények javítására irányuló intézkedéseket a vállalatok 47%-a meg is valósítja.

A legkevésbé hatékony eszközök között említettek a válaszadók a Gyakornoki programokat, annak ellenére, hogy a megkérdezett szervezetek több mint 30,0%-a használja eszközként. Az általános kompetencia értékelési és fejlesztési programokat a megkérdezett vállalatok közel 1/5-e alkalmazza, annak ellenére, hogy az egyik legkevésbé hatékony eszköznek tartják a szervezetek.

16. táblázat: Vállalati programok hatékonyságának bemutatása

Hatékonysági sorrend	Eszközök
1.	Versenyképes bérezési, fizetési rendszer
2.	Teljesítményértékelési és prémiumrendszer
2.	Rugalmas munkaidő alkalmazása
3.	Vonzó hosszú távú ösztönzési rendszer (pl. részvényjuttatás, cash plan)
3.	Munkavállalói elégedettség és elkötelezettség növelő programok működtetése
3.	Munkavégzési körülmények javítása
4.	Speciális képzési program, egyéni fejlesztési terv
5.	Toborzási módszerek fejlesztése (adatbázis- építés, célcsoport specifikus eszközök, csatornák)
5.	Létszámcsökkentés hatékonyságnövelési programok révén
6.	Életbiztosítás
6.	Cégautó juttatás
6.	Kulcsembert megtartási program
6.	Munkáltatói brand tudatos építése
7.	Nyugdíjbiztosítási program
7.	Atipikus foglalkoztatási formák (részmunkaidő, osztott munkakör, távmunka)
7.	Extra szabadság napok biztosítása
7.	Karrier és utánpótlás menedzsment program
7.	Ösztöndíj program
7.	Duális képzés alkalmazása
7.	Oktatási intézményekkel való együttműködés (egyetem, szakképző)
8.	Egészségbiztosítási program
8.	Több elemet kombináló hűségprogram
8.	Általános kompetencia értékelési és fejlesztési program
8.	Gyakornoki program
8.	3-6 hónapos külföldi kiküldetés lehetősége
8.	Létszámcsökkentés technológiai fejlesztés révén (robotizáció, IT rendszerek)

7.3. KORMÁNYZATI MEGOLDÁSOK

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a lehetséges kormányzati intézkedések közül melyeket mennyire tartják hatékonynak a válaszadók. Kiemelt fontosságot kapott a „Bértámogatási rendszerek kiterjesztése, az „adózási/járulék rendszerek átalakítása, amely intézkedések versenyképesebbé tehetik a jelenleg külföldön munkát vállalók számára a hazai béreket, de igazán jelentős hatása nem lehet néhány százalékos csökkentésnek ott, ahol a bérátlag különbségek jelentős eltérést mutatnak. Ezek az intézkedések nem csak a munkavállalókat segítenék, hanem a munkáltatókat is, mivel az alacsonyabb járulék terhek hatására a vállalatok termékei és szolgáltatásai mind a hazai, mind a nemzetközi piacokra történő bevezetésekor versenyképesebbé válhatnak. A válaszadók szerint hatékony eszköz a lakhatási támogatások kiterjesztése, amely elősegíti a nemzeti mobilitási hajlandóság növekedését, valamint a képzési programok ösztönzése és támogatása, amelyek motivációs hatásai hosszútávon megtérülhetnek a vállalatok számára, továbbá biztosítja az új tudás megjelenését és integrálását a vállalatok működésében.

Kevésbé hatékony intézkedési eszköznek a külföldi munkavállalókkal kapcsolatos intézkedéseket tartják a megkérdezett vállalatok, mint a külföldi munkavállalók betelepülésének ösztönzése, támogatása Európából, Közép-Európából, vagy a világ bármely tájáról. A gazdasági bevándorlást nem tartják megfelelő és hatékony kormányzati intézkedésnek.

17. táblázat: Kormányzati Programok hatékonyságának bemutatása

Hatékonysági sorrend	Eszköz
1.	Bértámogatási rendszer kiterjesztése
2.	Adózási/járulékrendszer átalakítása
3.	Képzési programok ösztönzése, támogatása (duális képzés, speciális szakképzési programok)
4.	Lakhatási támogatások (építés, munkásszállás, albérlet) alkalmazása
5.	Atipikus munkavállalási formák támogatása (pl. távmunka, részmunkaidő, osztott munkakör stb.)
6.	Közlekedés fejlesztése, munkába járási hozzájárulás (pl. vállalati buszok támogatása)
7.	Speciális munkaerő piaci szolgáltatások bevezetése
8.	Vállalati bölcsődék és óvodák támogatása
9.	Diák munka szerepének növelése (közép és felsőfokú hallgatók bevonása a munkaerőpiacra)
10.	Közmunkában dolgozók nem közigazgatásban működő szervezetek általi alkalmazhatósága, „kölcsonözhetősége”
11.	Áttelepedési támogatás (külön bel- és külföldi áttelepedés esetén)
12.	Külföldi munkavállalók betelepülésének ösztönzése, támogatása Közép-Európából
12.	Külföldi munkavállalók betelepülésének ösztönzése, támogatása a világ bármely tájáról
12.	Nyelvtanítás külföldi munkavállalók számára
13.	Külföldi munkavállalók betelepülésének ösztönzése, támogatása Európából

8. VILLÁMDIAGNÓZIS AZ AKTUÁLIS MUNKAERŐPIACI KÉRDÉSEK KAPCSÁN

A vizsgálati eredményekből megállapítható, hogy a gazdasági ösztönzők mellett hangsúlyosabb szerephez jutnak a szociális és pszichológiai ösztönzők egyaránt.

A pénzügyi ösztönzőknek továbbra is – érthető okokból – igen nagy szerepe van a munkatársak hosszú távú megtartásában és motivációjában.

A ipari 4.0 radikális hatást gyakorol, a munkáltatói és a munkavállalói szektorra egyaránt. A korszerű tudás megszerzése, megtartása és megosztása a tudásmenedzsment egyik legfontosabb feladata, amely elősegíti a vállalatok versenyképességének és piaci pozíciójának növelését. Figyelembe kell venni a munkaerő-piacon megjelent új generációkra vonatkozó, a hagyományostól eltérő toborzási és kiválasztási folyamatok alkalmazásának szükségességét. Motiválásuk, a vállalat irányába kialakítandó elköteleződés és a munkaszervezés a generációs jellemzők radikális változása miatt komoly feladat elé állítja a vállalatokat. A hagyományos gazdasági eszközök mellett az új motivációs síkon létrejövő ösztönzési rendszerek, a technológiai változások mentén fejlesztett új képzési rendszerek, a minőségi, rugalmasabb munkakörülmények munkaviszony biztosítása jelentik a kihívást.

Annak ellenére, hogy a jelenleg fennálló szakemberhiányt a cégek még meg tudják oldania, a hatékony és jól működő ösztönzési menedzsment kialakításában mind szervezeti, mind kormányzati lépésekre szükség van a hosszútávú versenyképesség fenntartása érdekében. Ezek a lépések nem feltétlenül a külföldi munkavállalókkal történő megoldást jelentik, hanem a hazai dolgozók itthon maradását segítő intézkedésekkel. Ezek elsősorban a bér-, az adózási- és járulékrendszer munkaerőbarát mivoltát erősítő intézkedésekkel oldhatók meg. Amellett, hogy kormányzati oldalon is intézkedések szükségesek, párhuzamosan a helyzet megkíván a szervezetektől is számos innovatív, megelőző, és átfogó intézkedést, amelyek a kormányzati megoldásokkal összhangban és azzal együttműködve, pozitív hatást gyakorolhatnak a munkaerőhiány kezelésére.

9. MUNKAERŐHIÁNY KÖZÉP-EURÓPÁBAN

9.1. ÁLTALÁNOS JELLEMZŐK

A kutatáshoz kapcsolódó teljes válaszadói minta 209 válaszadót jelent a környező országokból. A vizsgálati minta összetétele eltérő gazdasági fejlettségű Európai Unió és Nem Unió országokat is tartalmaz. A legnagyobb arányban a válaszok a következő négy országból érkeztek: 34,4% Szlovákiából, 22,5% Szerbia, 18,7% Ausztria és 18,2% Románia. A továbbiakban vizsgáljuk a teljes válaszadói réteg összetételét Ágazat, Tulajdonforma, Foglalkoztatotti létszám és az Árbevétel alapján.

18. táblázat Válaszadók ország eloszlása

Ország	Százalék
Szlovákia	34,4
Csehország	2,9
Lengyelország	3,3
Románia	18,2
Szerbia	22,5
Ausztria	18,7
Összesen	100,0

9.1.1 ÁGAZAT

A 209 válaszadó közül ágazati hovatartozás tekintetében 21 százalék a Szolgáltatási szektorból, 19 százalék Iparvállalati környezetből és 18 százalék Kereskedelmi területről érkező választ jelent. A Mezőgazdasági ágazat 8 százalékban, Pénzügyi ágazat 7 százalékban, a Közigazgatási ágazat több mint 6 százalékban tevékenykedő válaszadó szervezeteket. Az Energia, Telekommunikáció és a Logisztikai szolgáltatások ágazatában működő válaszadói arány összesen 8,6 százalékot jelent a teljes mintában.

19. táblázat: A válaszadók ágazati összegzése

Ország	Ipar	Kereskedelem	Pénzügyi szektor	Informatika	Telekommunikáció	Logisztikai szolgáltatások	Energia	Mezőgazdaság	Szolgáltatás	Közigazgatás	Egyéb	Total
Szlovákia	16,7	18,1	5,6	8,3	2,8	8,3	14	16,6	20,8	0	1,4	100,0
Csehország	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100,0
Lengyelország	14,3	0	0	14,3	0	0	0	0	42,8	28,6	0	100,0
Románia	34,2	21,1	5,3	5,3	0	0	7,9	7,8	7,9	2,6	7,9	100,0
Szerbia	14,9	27,7	6,4	0	0	0	8,5	2,1	19,1	17	4,3	100,0
Ausztria	5,1	10,3	15,4	0	2,6	2,6	0	5,1	35,8	7,7	15,4	100,0
Összesen	19,6	18,2	7,2	4,3	1,4	3,3	3,8	8,6	21,2	6,7	5,7	100,0

9.1.2 TULAJDONFORMA

A 209 válaszadó tulajdonforma szerinti megoszlásában 60 százalékos arányt képviselnek a hazai/magántulajdonú vállalatok. A hazai köztulajdonban működő szervezetek és intézmények közel 10 százalékos arányt képviselnek válaszaikkal, a külföldi tulajdonú vállalatok több mint 16 százalékos, a vegyes tulajdoni formában működő vállalatok több mint 13 százalékos kitöltési aránnyal járulnak hozzá az adatszolgáltatáshoz

20. táblázat: Válaszadók tulajdonformája %

Ország	Hazai magán	Hazai köztulajdonú	Külföldi	Vegyes	Total
Szlovákia	77,5	1,4	14,1	7,0	100,0
Csehország	40,0	0,0	0,0	60,0	100,0
Lengyelország	16,7	16,7	33,3	33,3	100,0
Románia	89,2	2,7	5,4	2,7	100,0
Szerbia	32,6	28,3	21,7	17,4	100,0
Ausztria	42,1	10,5	26,3	21,1	100,0
Total	60,1	9,9	16,7	13,3	100,0

9.1.3 MÉRET – LÉTSZÁM

A 209 teljes válaszadói réteg közel 28 százaléka 250 főnél több munkavállalót foglalkoztat. Kevesebb, mint 10 főt foglalkoztat a válaszadók közel 25 százaléka.

A teljes válaszadói réteget tekintve a mintában résztvevő szervezet több mint 50 százaléka foglalkoztat 100 főnél kevesebb munkavállalót. Mintegy 17 százalékban szerepel válaszadó a mintában olyan szervezettől, ahol ezer fő feletti teljes foglalkoztatotti létszám jellemző.

A több mint 100 és kevesebb mint 500 főt foglalkoztató szervezetek aránya közel 19 százalékot jelent a mintában.

21. táblázat: Létszámnagyság %

Ország	0-1 fő	2-9 fő között	10-50 fő között	51-100 fő között	101-250 fő között	251-500 fő között	501-1000 fő között	1000 fő felett	Total
Szlovákia	8,3	40,2	26,4	5,6	12,5	2,8	1,4	2,8	100,0
Csehország	0,0	50,0	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Lengyelország	0,0	14,3	14,3	0,0	14,3	0,0	28,5	28,6	100,0
Románia	0,0	2,6	42,1	15,7	21,1	5,3	7,9	5,3	100,0
Szerbia	0,0	19,1	19,1	6,4	8,5	2,2	6,4	38,3	100,0
Ausztria	0,0	2,7	18,9	8,1	13,5	8,2	18,9	29,7	100,0
Total	2,9	21,3	25,1	7,7	14,5	3,9	7,7	16,9	100,0

9.1.4 ÁRBEVÉTEL

A válaszadó szervezetek közel fele, 48 százaléka 100 millió forint alatti árbevétel alatt teljesít, melyből több mint egyharmada 10 millió forint alatti árbevétellel rendelkezik. 1 milliárd-10 milliárd forint, valamint 10 milliárd és 100 milliárd közötti árbevétellel rendelkezik a válaszadói réteg 13-13 százaléka. A válaszadó szervezetek több mint 7 százalékának az árbevétele meghaladja a 100 milliárd forintot.

22. táblázat: Válaszadók éves árbevétel besorolása %

Ország	10 millió Ft alatt	10–100 millió Ft között	100 millió és 1 mrd Ft között	1–10 mrd Ft között	10–100 mrd Ft között	100 mrd Ft felett	Total
Szlovákia	27,3	51,5	10,6	4,5	6,1	0,0	100,0
Csehország	0,0	83,3	0,0	16,7	0,0	0,0	100,0
Lengyelország	33,3	16,7	16,7	0,0	0,0	33,3	100,0
Románia	0,0	21,9	40,6	28,1	9,4	0,0	100,0
Szerbia	11,4	22,7	13,6	15,9	20,5	15,9	100,0
Ausztria	3,2	19,4	22,6	12,9	25,8	16,1	100,0
Total	14,1	34,1	18,4	13,0	13,0	7,4	100,0

9.1.5 FLUKTUÁCIÓ MÉRTÉKE

A fluktuáció helyzetével összefüggésben azt vizsgáltuk, hogy egyes munkaköri csoportokban milyen fluktuációs ráta jellemzi a külföldi válaszadó szervezeteket.

A válaszadó szervezetek a fluktuáció mértékével kapcsolatban több mint 70 százalékban jelzik vissza a 10 százaléknál alacsonyabb fluktuációs értéket. Ezen belül azonosítható egy olyan válaszadói kör Szlovákia, Szerbia és Lengyelország tekintetében, ahol a 2016-os évben nem mutatható ki fluktuáció, igaz Lengyelország igen kismértékben képviselteti magát a mintában. A teljes válaszadó réteghez viszonyítva 69 százalékos azok aránya, akiknél 10 százalék alatti érték azonosítható. 10 és 20 százalék közötti érték jellemző az összes válaszadó 18 százalékára, 20 és 40 százalék közötti érték az válaszadók 9 százalékánál.

Az összes munkaköri csoport vonatkozásában a legmagasabb fluktuációs százalékos érték a 0 és 5 százalék közötti kategóriában szerepel.

23. táblázat: Fluktuáció mértéke %

Ország	0%	0-5% között	5-10% között	10-20% között	20%-40% között	40% felett	Total
Szlovákia	22,4	26,9	25,4	14,8	9,0	1,5	100,0
Csehország	0,0	0,0	25,0	75,0	0,0	0,0	100,0
Lengyelország	28,5	14,3	28,6	0,0	14,3	14,3	100,0
Románia	2,8	33,3	30,6	22,2	11,1	0,0	100,0
Szerbia	24,3	43,2	13,5	16,3	2,7	0,0	100,0
Ausztria	5,3	26,3	26,3	21,1	13,2	7,8	100,0
Total	15,3	30,2	24,3	18,5	9,0	2,7	100,0

A továbbiakban ország bontásban vizsgáljuk a fluktuáció mértékét, a hiányszakmákat és a vállalatok által alkalmazott intézkedések tekintetében.

9.2. ORSZÁGOS JELLEMZŐK

9.2.1 SZLOVÁKIA

A Szlovákiai válaszadó réteg szervezetei 34 százalékban azonosíthatók. A minta adatai rámutatnak, hogy a Felső- és középvezetők körében kevésbé jellemző a munkahely váltás, a válaszadók több mint 50 százalékánál nem mutatható ki a fluktuáció. A 2016-os évben a teljes válaszadó réteghez viszonyítva 88 százalék azok aránya, akinél 10 százalék alatti érték azonosítható. A fizikai dolgozóknál a 10 százalék feletti fluktuációs érték nem tér el a régió átlagától, ami 29 százalék.

24. táblázat: Szlovákia fluktuációs mutatója munkakörcsoportok bontásában %

Szlovákia	0%	0-5% között	5-10% között	10-20% között	20%-40% között	40% felett	Total
Felső- és középvezetők	57,4	18,0	13,1	6,6	3,3	1,6	100,0
Felsőfokú végzettségű szakemberek	44,1	23,0	11,5	3,3	11,5	6,6	100,0
Értékesítők	44,3	19,7	18,0	9,8	3,3	4,9	100,0
Adminisztratív dolgozók	42,2	20,3	18,8	7,8	6,3	4,6	100,0
Fizikai dolgozók	24,6	23,1	13,8	13,8	18,5	6,2	100,0

A legnehezebben betölthető munkakörök és pozíciók azonosítására a válaszadók az autóiipari mérnök, fizikai munkatárs, raktáros, értékesítő, adminisztrátor, fejlesztőmérnök és sofőr válaszokat adták.

25. táblázat: Nehezen betölthető pozíciók Szlovákia

Sorszám	Munkakör neve vagy pozíció
1.	Mérnök autóiipar
2.	Fizikai munkaerő
3.	Raktáros
4.	Értékesítő
5.	Adminisztrátor
6.	Fejlesztő mérnök
7.	Sofőr

A nehezen betölthető munkakörökben a pozíció betöltése átlagosan 5-10 hétig tart, amely kedvezőbb képet mutat a hazai átlagnál.

26. Táblázat: Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok – Szlovákia (átlag, szórás, 1-5 értékelő skála felhasználásával)

Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok (átlag, szórás, 1–5 értékelő skála felhasználásával) Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
Versenytársak konkurenciája [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	51	19	2,53	1,255
Versenytársak konkurenciája [Értékesítők]	51	19	2,63	1,341
Versenytársak konkurenciája [Adminisztratív dolgozók]	52	18	2,71	1,016
Versenytársak konkurenciája [Fizikai dolgozók]	53	17	3,13	1,345
Túl alacsony bérek [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	51	19	2,82	1,126
Túl alacsony bérek [Értékesítők]	51	19	2,80	1,184
Túl alacsony bérek [Adminisztratív dolgozók]	54	16	3,07	,988
Túl alacsony bérek [Fizikai dolgozók]	53	17	3,30	1,265
Szakképzett munkaerő hiánya [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	52	18	2,73	1,239
Szakképzett munkaerő hiánya [Értékesítők]	51	19	2,55	1,205
Szakképzett munkaerő hiánya [Adminisztratív dolgozók]	51	17	2,74	,984
Szakképzett munkaerő hiánya [Fizikai dolgozók]	52	18	3,15	1,304
Külföldi elvándorlás [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	49	21	2,65	1,508
Külföldi elvándorlás [Értékesítők]	48	22	2,23	1,259
Külföldi elvándorlás [Adminisztratív dolgozók]	50	20	2,36	1,191
Külföldi elvándorlás [Fizikai dolgozók]	49	21	2,63	1,496
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	49	21	2,24	1,146
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Értékesítők]	50	20	2,24	1,255
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Adminisztratív dolgozók]	50	20	2,54	1,182
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Fizikai dolgozók]	50	20	1,90	1,165
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	49	21	2,06	1,162
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Értékesítők]	49	21	2,00	1,000
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Adminisztratív dolgozók]	50	20	2,22	1,148
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Fizikai dolgozók]	51	19	2,37	1,280
Az oktatási rendszer problémái [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	50	20	2,72	1,230
Az oktatási rendszer problémái [Értékesítők]	51	19	2,65	1,010
Az oktatási rendszer problémái [Adminisztratív dolgozók]	50	20	2,60	1,203

Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok (átlag, szórás, 1–5 értékelő skála felhasználásával) Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
Az oktatási rendszer problémái [Fizikai dolgozók]	52	18	2,58	1,210
Rossz munkakörülmények [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	50	20	1,90	1,165
Rossz munkakörülmények [Értékesítők]	51	19	1,98	1,288
Rossz munkakörülmények [Adminisztratív dolgozók]	51	19	1,98	1,175
Rossz munkakörülmények [Fizikai dolgozók]	53	17	2,34	1,329
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	51	19	2,08	1,036
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Értékesítők]	51	19	1,98	0,990
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Adminisztratív dolgozók]	51	19	2,02	0,905
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Fizikai dolgozók]	54	16	2,43	1,283
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	50	20	2,40	1,178
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Értékesítők]	52	18	2,44	1,092
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Adminisztratív dolgozók]	52	18	2,50	1,226
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Fizikai dolgozók]	50	20	2,79	1,093

A felsőfokú végzettséggel rendelkező szakember hiány okainak a válaszadók a túl alacsony béreket, a külföldi elvándorlást és a szakképzett munkaerőhiányát jelölték meg, igaz, igen alacsony a fluktuáció ezen a területen.

A legmagasabb fluktuációs mutatóval a fizikai munkakörcsoport rendelkezik, amely kialakulásának legmeghatározóbb okai: a túl alacsony bér, a munka és magánélet összehangolásának problémái, a szakképzett munkaerő hiánya és a versenytársak konkurenciája. A megfelelően képzett és tapasztalatokkal rendelkező szakmunkásokért igen erős a verseny hazánkhoz hasonlóan, amelyben szintén fontos szerepet játszanak a demográfia hatások.

Az értékesítő munkakörcsoport esetében a munkaerőhiány okai közé sorolható a túl alacsony bérek, a versenytársak konkurenciája.

A munkaerőhiány kialakulását a legalacsonyabb mértékben minden munkakörcsoportnál a közlekedési infrastruktúra hiányosságai, valamint a rossz munkakörülmények befolyásolták.

A munkaerő megtartásra eltérő módon reagálnak a megkérdezett szervezetek, de a jelenlegi gyakorlatot elemezve megállapítható, hogy a Szlovákiában működő szervezetek a versenyképes bérezési és javadalmazási rendszerek (70%) mellett, részvénytársaságok biztosításával (38%), rugalmas munkaidő és extra szabadságnapok bevezetésével (43%), valamint a munkakörülmények javítására (54%) irányuló eszközökkel próbálják kezelni a munkaerőhiányt.

9.2.2 SZERBIA

A Szerbiai válaszadó réteg szervezetei 22,5 százalékban azonosíthatók, amely adatok alapján elmondható, hogy a 40% feletti fluktuációs mutatóval egyik munkakörcsoport sem rendelkezik. A legalacsonyabb fluktuációs mutatóval a felső- és középvezetői valamint az adminisztratív munkakörcsoport rendelkezik. A fluktuációs mutató 20-40 százalék közötti legmagasabb értékét az értékesítői munkakörcsoport eredményei mutatja. Ez a magas fluktuációs mutatószám kialakulásának, okainak a válaszadó szervezetek a túl alacsony béreket, a versenytársak konkurenciáját, a szakképzett munkaerő hiányát és a rossz munkakörülményeket jelölték meg. Az adminisztratív dolgozók munkakörcsoportban a fluktuációs mutatószám markánsan 0 és 5 százalék közötti kategóriába pozícionálható. A megkérdezett szervezetek a fluktuáció legfőbb okának a versenytársak konkurenciáját és a túl alacsony munkabéreket határozták meg.

27. táblázat: Szerbia fluktuációs mutatója munkakörcsoportok bontásában %

Szerbia	0%	0-5% között	5-10% között	10-20% között	20%-40% között	40% felett	Total
Felső- és középvezetők	26,9	50,0	19,3	3,8	0,0	0,0	100,0
Felsőfokú végzettségű szakemberek	17,9	42,9	21,4	7,1	10,7	0,0	100,0
Értékesítők	25,0	33,3	4,2	4,2	33,3	0,0	100,0
Adminisztratív dolgozók	26,9	57,7	7,7	7,7	0,0	0,0	100,0
Fizikai dolgozók	22,7	40,9	13,6	9,2	13,6	0,0	100,0

Szerbiában a legnehezebben betölthető munkakörcsoportok az értékesítési pozíciók, a fizikai munkakörcsoportok és a felsőfokú végzettséget követelő munkakörök. A mérnöki pozíciók hasonlóan a magyarországi tapasztalatokhoz, a hiányszakmák területéhez sorolhatók. A pozíciók betöltésének átlagos ideje Szerbiában 10-12 hét, hasonlóan a Közép-Kelet Európai régió gyakorlatához.

28. táblázat: Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok – Szerbia (átlag, szórás, 1-5 értékelő skála felhasználásával)

Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok (átlag, szórás, 1–5 értékelő skála felhasználásával) Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
Versenytársak konkurenciája [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	21	25	2,10	1,375
Versenytársak konkurenciája [Értékesítők]	15	31	2,27	1,486
Versenytársak konkurenciája [Adminisztratív dolgozók]	15	31	1,93	1,163
Versenytársak konkurenciája [Fizikai dolgozók]	23	23	2,87	1,890
Túl alacsony bérek [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	19	27	2,47	1,467
Túl alacsony bérek [Értékesítők]	14	32	2,79	1,528
Túl alacsony bérek [Adminisztratív dolgozók]	17	29	2,24	1,437
Túl alacsony bérek [Fizikai dolgozók]	25	21	2,84	1,405
Szakképzett munkaerő hiánya [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	19	27	2,53	1,504
Szakképzett munkaerő hiánya [Értékesítők]	13	33	1,77	1,013
Szakképzett munkaerő hiánya [Adminisztratív dolgozók]	15	31	1,80	1,424
Szakképzett munkaerő hiánya [Fizikai dolgozók]	20	26	1,55	1,009
Külföldi elvándorlás [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	19	27	2,68	1,250
Külföldi elvándorlás [Értékesítők]	13	33	1,85	0,801
Külföldi elvándorlás [Adminisztratív dolgozók]	23	33	1,85	0,689
Külföldi elvándorlás [Fizikai dolgozók]	23	23	1,78	1,242
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	13	33	1,92	1,320
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Értékesítők]	13	33	1,38	0,650
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Adminisztratív dolgozók]	13	33	1,23	0,599
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Fizikai dolgozók]	20	26	1,70	1,218
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	13	33	1,46	0,967
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Értékesítők]	14	32	2,00	1,414
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Adminisztratív dolgozók]	13	33	1,92	1,252
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Fizikai dolgozók]	19	27	1,37	0,931
Az oktatási rendszer problémái [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	17	29	2,59	1,176
Az oktatási rendszer problémái [Értékesítők]	13	33	2,38	1,446

Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok (átlag, szórás, 1–5 értékelő skála felhasználásával) Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
Az oktatási rendszer problémái [Adminisztratív dolgozók]	14	32	1,93	1,072
Az oktatási rendszer problémái [Fizikai dolgozók]	0	46	1,86	1,410
Rossz munkakörülmények [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	14	32	2,14	1,406
Rossz munkakörülmények [Értékesítők]	12	34	2,08	1,240
Rossz munkakörülmények [Adminisztratív dolgozók]	13	33	2,23	1,536
Rossz munkakörülmények [Fizikai dolgozók]	22	24	1,64	1,093
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	16	30	2,38	1,408
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Értékesítők]	13	33	2,38	1,446
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Adminisztratív dolgozók]	14	32	2,29	1,590
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Fizikai dolgozók]	20	26	1,65	1,40
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	19	27	3,26	1,528
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Értékesítők]	14	32	2,64	1,447
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Adminisztratív dolgozók]	15	31	2,67	1,839
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Fizikai dolgozók]	20	26	2,90	1,410

A munkaerőhiány kialakulásának okait vizsgálva megállapítható, hogy a felsőfokú végzettségű szakemberek munkakörcsoport területén, a munka és a magánélet összehangolása, a külföldi elvándorlás és az oktatási rendszer hiányosságaira vezethető vissza. Az adminisztratív munkakörcsoport területén a munkaerőhiány kialakulásának okai a rossz munkakörülmények és a közlekedési infrastruktúra hiányosságai. Az értékesítési munkakörcsoport területén kialakult munkaerőhiány okai a túl alacsony bérek és a munka-magánélet összehangolásának problémái. Az eredmények rámutatnak, hogy hasonlóan a régió országaihoz a munkaerőhiány kialakulása elsősorban az alacsony bérekre és a munka-magánéleti egyensúly problémáiból fakad.

A nehezen betölthető pozíciók között a második helyen szerepel a fizikai munkakörcsoport, amely magyarázható a túl alacsony bérekkel, a versenytársak konkurenciájával, valamint a munka-magánélet összehangolásának hiányosságával. A nehezen betölthető pozíciók között szerepel Szerbiában is a mérnöki, IT mérnöki képesítéssel rendelkező szakember hiány, amely szintén hasonló képet mutat a régió országainak vizsgálatakor.

29. táblázat: Nehezen betölthető pozíciók Szerbia

Sorszám	Munkakör neve vagy pozíció
1.	Mérnök
2.	Fizikai munkaerő
3.	IT mérnök
4.	Értékesítő
5.	Adminisztrátor
6.	Raktáros

A szervezetek által alkalmazott megoldások hasonló képet mutatnak a régióban, amelyet a 30. tábla mutat be.

30. táblázat: Programok a munkaerőhiány kezelésére és a munkaerő megtartására – Szerbia

Hatékonysági sorrend	Eszközök	Megkérdezettek hány %-a használja
1.	Versenyképes bérezési, fizetési rendszer	65,0
2.	Gyakornoki programok	56,0
3.	Teljesítményértékelési és prémiumrendszer	48,7
4.	Cégautó juttatás	46,3
5.	Rugalmas munkaidő	43,7
6.	Kulcsemberek megtartási programok	43,2
7.	Nyugdíjbiztosítási programok	36,5
8.	Speciális képzési programok	39,0
9.	Oktatási intézményekkel való együttműködés (egyetem, szakképző)	31,7
10.	Toborzási módszerek fejlesztése (adatbázis építés, célcsoport specifikus eszközök, csatornák)	24,3
11.	Atipikus foglalkoztatási formák (részmunkaidő, osztott munkakör, távmunka)	21,9

A kutatási régió országai eltérő kormányzati intézkedéseket alkalmaznak a munkaerőhiány enyhítésére. Szerbiában a válaszadó szervezetek véleménye szerint a következő intézkedések segítik a vállalkozásokat a munkaerőhiány megoldásának területén. Kiemelkedő szerepet kap a kormányzati hatékonyság növelés és intézkedések területén a bértámogatási rendszerek átalakítása és az atipikus foglalkoztatási formák támogatása.

31. táblázat: Kormányzati Programok hatékonyságának bemutatása – Szerbia

Hatékonysági sorrend	Eszköz
1.	Bértámogatási rendszer kiterjesztése
2.	Atipikus foglalkoztatási formák (részmunkaidő, osztott munkakör, távmunka)
3.	Képzési programok ösztönzése, támogatása (duális képzés, speciális szakképzési programok)
4.	Lakhatási támogatások (építés, munkásszállás, albérlet) alkalmazása
5.	Közmunkában dolgozók nem közigazgatásban működő szervezetek általi alkalmazhatósága, „köölcsönözhetősége”
6.	Adózási és járulék rendszerek átalakítása
7.	Vállalati bölcsődék és óvodák támogatása
8.	Diákmunka szerepének növelése (közép és felsőfokú hallgatók bevonása a munkaerőpiacra)

9.2.3 AUSZTRIA

Ausztria a vizsgálati minta 18,7 százalékában van jelen. Az eltérő történelmi és gazdasági múlttal rendelkező ország munkaerőhiánnyal küzd hasonlóan a régió országaihoz.

Az vizsgálati minta adatai érdekes képet mutatnak, mivel a fluktuáció mértéke 0 vagy nulla közeli érték a fizikai munkakörcsoport és a felső- és közép vezetői munkakörcsoport területén található, amely eltérő gyakorlatot mutat az régió országaihoz képest. Igaz a fizikai munkakörcsoport egyes munkaköreinél ez a mutatószám meghaladja a 40 százalékot, amely a megkérdezett válaszadók 8 százalékánál fordul elő. Az értékesítők munkakörcsoportban a fluktuáció több mint 2/5-e 40 százalék felett van. A felsőfokú végzettségű szakmákhoz kötött munkakörcsoportok fluktuációs mutatója 5 és 20 százalék közé tehető a megkérdezettek közel 50 százalékánál. Az adminisztratív munkakörcsoport fluktuációs mutatója 0 és 20 százalék közötti értéket mutat a teljes mintában.

32. táblázat: Ausztria fluktuációs mutatója munkakörcsoportok bontásában %

Ausztria	0%	0-5% között	5-10% között	10-20% között	20%-40% között	40% felett	Total
Felső- és középvezetők	21,6	43,2	18,9	10,8	5,5	0,0	100,0
Felsőfokú végzettségű szakemberek	11,1	25,0	33,3	13,9	11,1	5,6	100,0
Értékesítők	11,1	33,3	11,1	22,3	18,5	3,7	100,0
Adminisztratív dolgozók	13,3	36,7	23,3	26,7	0,0	0,0	100,0
Fizikai dolgozók	25,0	20,8	4,2	25,0	16,7	8,3	100,0

A munkaerőhiány kialakulását sok tényező befolyásolja. A 33. számú tábla bemutatja munkakörcsoportonként a munkaerőhiány kialakulásának okait a megkérdezett szervezeteknél.

33. táblázat: Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok – Ausztria (átlag, szórás, 1-5 értékelő skála felhasználásával)

Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok (átlag, szórás, 1–5 értékelő skála felhasználásával) Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
Versenytársak konkurenciája [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	24	14	3,21	1,474
Versenytársak konkurenciája [Értékesítők]	20	18	3,00	1,026
Versenytársak konkurenciája [Adminisztratív dolgozók]	22	16	2,45	0,800
Versenytársak konkurenciája [Fizikai dolgozók]	18	20	2,61	1,420
Túl alacsony bérek [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	25	13	3,24	1,422
Túl alacsony bérek [Értékesítők]	20	18	3,10	1,210
Túl alacsony bérek [Adminisztratív dolgozók]	21	17	3,19	1,250
Túl alacsony bérek [Fizikai dolgozók]	14	24	4,07	1,141
Szakképzett munkaerő hiánya [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	23	15	2,83	1,403
Szakképzett munkaerő hiánya [Értékesítők]	19	19	2,68	1,293
Szakképzett munkaerő hiánya [Adminisztratív dolgozók]	19	19	2,42	1,346
Szakképzett munkaerő hiánya [Fizikai dolgozók]	13	25	3,08	1,441
Külföldi elvándorlás [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	21	17	2,67	1,461
Külföldi elvándorlás [Értékesítők]	18	20	2,44	1,302
Külföldi elvándorlás [Adminisztratív dolgozók]	19	19	2,16	1,302
Külföldi elvándorlás [Fizikai dolgozók]	11	27	3,09	1,515
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	24	14	2,63	1,408
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Értékesítők]	22	16	2,56	1,297
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Adminisztratív dolgozók]	24	14	2,63	1,377
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Fizikai dolgozók]	17	21	2,53	1,505
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	22	16	2,18	1,322
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Értékesítők]	21	17	2,29	1,271
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Adminisztratív dolgozók]	23	15	2,26	1,389
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Fizikai dolgozók]	17	21	2,53	1,546
Az oktatási rendszer problémái [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	23	15	2,43	1,273

Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok (átlag, szórás, 1–5 értékelő skála felhasználásával) Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
Az oktatási rendszer problémái [Értékesítők]	21	17	2,33	1,238
Az oktatási rendszer problémái [Adminisztratív dolgozók]	22	16	2,23	1,270
Az oktatási rendszer problémái [Fizikai dolgozók]	0	38	2,00	0,000
Rossz munkakörülmények [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	23	15	2,48	1,592
Rossz munkakörülmények [Értékesítők]	21	17	2,43	1,496
Rossz munkakörülmények [Adminisztratív dolgozók]	23	15	2,35	1,526
Rossz munkakörülmények [Fizikai dolgozók]	17	21	2,94	1,676
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	22	16	1,921	1,269
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Értékesítők]	20	18	2,25	1,333
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Adminisztratív dolgozók]	21	17	2,24	1,411
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Fizikai dolgozók]	16	22	2,81	1,559
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	23	15	3,00	1,168
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Értékesítők]	21	17	2,90	1,338
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Adminisztratív dolgozók]	23	15	2,78	1,347
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Fizikai dolgozók]	17	21	3,18	1,380

A kutatási eredményekből megfigyelhető, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkakörcsoportoknál a munkaerőhiány okai: a túl alacsony bérek, a versenytársak konkurenciája és a munka-magánélet összehangolásának hiánya okozza. A legnehezebben betölthető pozíciók közül a mérnöki pozíciókat jelölték meg a kitöltők. Az értékesítési munkakörcsoport esetében a munkaerőhiány okai közül a túl alacsony bérek és a versenytársak konkurenciája került megnevezésre. Az adminisztratív dolgozók körében a túl alacsony bérek okozzák a munkaerőhiány kialakulását az adott szakterületen. A fizikai munkakörcsoport esetében a munkaerőhiány kialakulását nagyon sok tényező befolyásolja, de az alacsony béreknek van a legnagyobb szerepe. A legnehezebben betölthető munkakörök is ebbe a munkakörcsoport kategóriába tartoznak, melyek a raktári dolgozó, targoncás vagy a fizikai munkaerő.

A legnehezebben betölthető munkaköröknek a vendéglátáshoz kötött munkaköröket, a mérnöki pozíciókat, az egészségügyhöz kötött munkaköröket jelölték meg a válaszadók.

34. táblázat: Nehezen betölthető pozíciók Ausztria

Sorszám	Munkakör neve vagy pozíció
1.	Mérnök
2.	Orvos
3.	Ápoló
4.	Pincér
5.	Szakács
6.	Fizikai munkaerő
7.	Targoncás
8.	Raktáros
9.	Idős gondozó

A munkakörök betöltésének időtartama függ a pozíciótól, amelyet a válaszadók 6-10 hétben határoztak meg, igaz egyes speciális szakterületen ez munkaerő utánpótlás ideje meghosszabbodik akár 6 hónapra is.

35. táblázat: Programok a munkaerőhiány kezelésére és a munkaerő megtartására – Ausztria

Hatékonysági sorrend	Eszközök	Megkérdezettek hány %-a használja
1.	Versenyképes bérezési, fizetési rendszer	93,7
2.	Rugalmas munkaidő	81,2
3.	Munkavállalói elkötelezettség növelő programok	68,7
4.	Karrier és utánpótlási menedzsment programok	68,5
5.	Munkavégzési körülmények javítása	62,5
5.	Gyakornoki programok	62,5
6.	Atipikus foglalkoztatási formák (részmunkaidő, osztott munkakör, távmunka)	50,0
6.	Munkáltatói brand tudatos építése	50,0
7.	Teljesítményértékelési és prémiumrendszer	43,5
7.	Általános kompetencia értékelési és fejlesztési programok	43,5
7.	Speciális képzési programok és egyéni fejlesztési tervek	43,5
7.	Együttműködés egyetemekkel és főiskolákkal	43,5

Az Ausztriában működő szervezetek hatékony intézkedési megoldásnak a versenyképes bérezési rendszer kialakítását, a rugalmas munkaidő alkalmazását, a munkavállalói elkötelezettség növelő programok alkalmazását tartják, ilyen például a nyugdíjbiztosítás.

36. táblázat: Kormányzati Programok hatékonyságának bemutatása – Ausztria

Hatékonysági sorrend	Eszköz
1.	Bértámogatási rendszer kiterjesztése
2.	Képzési programok ösztönzése, támogatása (duális képzés, speciális szakképzési programok)
3.	Adózási/járulékrendszer átalakítása
4.	Atipikus munkavállalási formák támogatása (pl. távmunka, részmunkaidő, osztott munkakör, stb.)
5.	Közmunkában dolgozók nem közigazgatásban működő szervezetek általi alkalmazhatósága, „kölcsonözhetősége”
6.	Lakhatási támogatások (építés, munkásszállás, albérlet) alkalmazása
7.	Vállalati bölcsődék és óvodák támogatása

A válaszadók véleménye, hogy hatékony kormányzati intézkedések segítik a munkaerőhiány által érintett területeken lévő munkaerő utánpótlás megoldását. Ilyen intézkedések közül kiemelték a bértámogatási rendszerek kiterjesztését, a különböző képzési rendszerek ösztönzését, például a duális képzési kiterjesztését vagy speciális képzési programok indítását vagy adózási és járulék rendszerek átalakítását.

9.2.4 ROMÁNIA

Románia a vizsgálati minta 18,2 százalékában van jelen. Az 1989-es rendszerváltást követően nagymértékben megindult az szakemberek elvándorlása.

Az vizsgálati minta adatai alapján elmondható, hogy a fluktuáció mértéke 0 vagy nulla közeli értéket mutat minden munkakörcsoportban, kivétel a fizikai munkakörcsoport. Ez az alacsony fluktuációs mutató érték eltér a régió gyakorlatától, még Ausztriában is magasabb a mutatószám. A fizikai munkakörcsoportnál figyelhető meg magas fluktuációs érték, amely 10%-ék feletti, a minta 35%-a.

37. táblázat: Románia fluktuációs mutatója munkakörcsoportok bontásában %

Románia	0%	0-5% között	5-10% között	10-20% között	20%-40% között	40% felett	Total
Felső- és középvezetők	65,6	21,9	6,3	0,0	3,1	3,1	100,0
Felsőfokú végzettségű szakemberek	47,1	17,6	26,5	5,9	2,9	0,0	100,0
Értékesítők	46,9	21,9	12,5	15,6	3,1	0,0	100,0
Adminisztratív dolgozók	41,9	35,5	19,4	3,2	0,0	0,0	100,0
Fizikai dolgozók	16,2	25,8	22,6	16,1	16,1	3,2	100,0

Az alacsony fluktuációs mutatószám okán vizsgáltuk, hogy mely területeken alakultak ki hiányszakmák, illetve milyen okokra vezethető vissza a munkaerőhiány. A munkaerőhiány kialakulását sok tényező befolyásolja. A 38. számú tábla bemutatja munkakörcsoportonként a munkaerőhiány kialakulásának okait a megkérdezett szervezeteknél.

38. táblázat: Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok – Románia (átlag, szórás, 1-5 értékelő skála felhasználásával)

Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok (átlag, szórás, 1-5 értékelő skála felhasználásával) Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
Versenytársak konkurenciája [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	26	12	3,35	1,548
Versenytársak konkurenciája [Értékesítők]	21	17	2,76	1,513
Versenytársak konkurenciája [Adminisztratív dolgozók]	21	17	2,71	1,231
Versenytársak konkurenciája [Fizikai dolgozók]	24	14	3,71	1,517
Túl alacsony bérek [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	26	12	2,31	1,258
Túl alacsony bérek [Értékesítők]	21	17	2,57	1,248
Túl alacsony bérek [Adminisztratív dolgozók]	21	17	2,63	1,251
Túl alacsony bérek [Fizikai dolgozók]	25	14	3,84	1,463
Szakképzett munkaerő hiánya [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	23	15	2,83	1,403
Szakképzett munkaerő hiánya [Értékesítők]	19	19	2,68	1,293
Szakképzett munkaerő hiánya [Adminisztratív dolgozók]	19	19	2,42	1,346
Szakképzett munkaerő hiánya [Fizikai dolgozók]	25	13	3,84	1,463

Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok (átlag, szórás, 1-5 értékelő skála felhasználásával) Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
Külföldi elvándorlás [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	27	11	3,22	1,625
Külföldi elvándorlás [Értékesítők]	21	17	2,76	1,548
Külföldi elvándorlás [Adminisztratív dolgozók]	21	17	2,48	1,365
Külföldi elvándorlás [Fizikai dolgozók]	26	12	4,00	1,265
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	26	12	2,35	1,384
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Értékesítők]	21	17	2,29	1,347
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Adminisztratív dolgozók]	21	17	2,48	1,289
Gazdasági növekedés miatt kevesebb munkanélküli [Fizikai dolgozók]	24	14	3,17	1,659
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	24	14	2,17	0,868
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Értékesítők]	20	18	2,10	0,968
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Adminisztratív dolgozók]	19	19	2,11	0,937
Csökkenő népesség miatt kevesebb munkaképes személy [Fizikai dolgozók]	25	13	3,00	1,323
Az oktatási rendszer problémái [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	28	10	3,68	1,442
Az oktatási rendszer problémái [Értékesítők]	22	16	3,27	1,453
Az oktatási rendszer problémái [Adminisztratív dolgozók]	22	16	3,14	1,424
Az oktatási rendszer problémái [Fizikai dolgozók]	0	38	4,04	1,268
Rossz munkakörülmények [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	26	12	1,69	1,011
Rossz munkakörülmények [Értékesítők]	21	17	1,81	0,928
Rossz munkakörülmények [Adminisztratív dolgozók]	21	17	1,67	0,966
Rossz munkakörülmények [Fizikai dolgozók]	25	13	2,12	1,236
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	26	12	2,27	1,485
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Értékesítők]	21	17	2,05	1,431
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Adminisztratív dolgozók]	25	13	2,48	1,475
Közlekedési infrastruktúra hiányosságai (például a munkahely nehéz megközelíthetősége) [Fizikai dolgozók]	26	12	2,31	1,158

Munkaerőhiány kialakulásához vezető általános okok (átlag, szórás, 1-5 értékelő skála felhasználásával) Szempontok	N		Átlag	Szórás
	Érvényes	Hiányzó		
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Felsőfokú végzettségű szakemberek]	21	17	2,43	1,287
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Értékesítők]	22	16	2,14	1,125
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Adminisztratív dolgozók]	22	16	2,38	1,221
A munka és magánélet összehangolásának nehézségei [Fizikai dolgozók]	25	13	2,36	1,221

A kutatási eredményekből megfigyelhető, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkakörcsoportoknál a munkaerőhiány okai: az oktatási rendszer problémái és a versenytársak konkurenciája okozza. A legnehezebben betölthető pozíciók közül a mérnök/építőipari mérnöki pozíciókat jelölték meg a kitöltők. Az értékesítési munkakörcsoport esetében a munkaerőhiány okai közül az oktatási rendszer problémái és a versenytársak konkurenciája került megnevezésre. Az adminisztratív dolgozók körében a túl alacsony bérek és az oktatási rendszer problémái okozzák a munkaerőhiány kialakulását az adott szakterületen. A fizikai munkakörcsoport területén a legmagasabb a fluktuációs mutatószám, amely mértékét különböző okok befolyásolják. A legmarkánsabb okai a munkaerőhiány kialakulásának ebben a munkakörcsoportban az oktatási rendszer problémái, valamint a külföldi elvándorlás. A legnehezebben betölthető munkakörök is ebbe a munkakörcsoport kategóriába tartoznak, melyek a fizikai munkatársak, az építőipar területén lévő szakmák például festő, víz- gázszerelő vagy raktáros.

39. táblázat: Nehezen betölthető pozíciók Románia

Sorszám	Munkakör neve vagy pozíció
1.	Mérnök / Építőipari mérnök
2.	Értékesítő
3.	Fizikai munkatárs
4.	Raktáros
5.	Építőipari munkatárs
6.	Autószerelő
7.	Hegesztő
8.	Festő
9.	Orvos

A munkakörök betöltésének időtartama függ a pozíciótól, amelyet a válaszadók 6-15 hétben határoztak meg, igaz egyes speciális szakterületen a munkaerőutánpótlás ideje meghosszabbodik akár egy évre is.

40. táblázat: Programok a munkaerőhiány kezelésére és a munkaerő megtartására – Románia

Hatékonysági sorrend	Eszközök	Megkérdezettek hány %-a használja
1.	Versenyképes bérezési, fizetési rendszer	52,8
2.	Teljesítményértékelési és prémiumrendszer	44,7
3.	KulcseMBER megtartási program	36,6
4.	Cégautós juttatás	28,9
5.	Gyakornoki programok	26,6
6.	Munkáltatói brand tudatos építése	26,3
7.	Speciális képzési programok és egyéni fejlesztési tervek	23,1
8.	Munkavállalói elkötelezettség növelő programok	21,1
8.	Rugalmas munkaidő	21,1
8.	Együttműködés egyetemekkel és főiskolákkal	21,1

A Romániai szervezetek leghatékonyabb intézkedési megoldásnak a versenyképes bérezési rendszer kialakítását, a teljesítményértékelési és prémiumrendszerek kialakítását, a kulcseMBERek megtartását célzó programokat, valamint a céges autós juttatásokat tartják.

A szervezeti intézkedések mellett szükséges kormányzati intézkedések alkalmazása is a munkaerőhiány megoldásához. A kutatás vizsgálta, hogy milyen kormányzati intézkedések lehetnek hatékonyak és eredményesek a munkaerőhiány enyhítésére.

41. táblázat: Kormányzati Programok hatékonyságának bemutatása – Románia

Hatékonysági sorrend	Eszköz
1.	Képzési programok ösztönzése, támogatása (duális képzés, speciális szakképzési programok)
2.	Adózási/járulékrendszer átalakítása
3.	Lakhatási támogatások (építés, munkásszállás, albérlet) alkalmazása
4.	Közlekedés fejlesztése, munkába járási hozzájárulás (pl. vállalati buszok támogatása)
5.	Bértámogatási rendszer kiterjesztése
6.	Diákmunka szerepének növelése (közép és felsőfokú hallgatók bevonása a munkaerőpiacra)
7.	Vállalati bölcsődék és óvodák támogatása

A válaszadók véleménye, hogy a kormányzati intézkedések közül a képzési programok ösztönzése, a speciális szakképzési programok tudják hatékonyan támogatni a munkaerőhiány megszüntetését. További hatékony intézkedések közé tartozik az adózási és járulékrendszer átalakítása, lakhatási támogatások, a közlekedés fejlesztése vagy a bértámogatási rendszerek.

10. MELLÉKLET:

10.1. A KUTATÁST VÉGZŐK BEMUTATÁSA – MENEDZSMENT ÉS HR KUTATÓ KÖZPONT

Kutató Központ vezetője:

Dr. Poór, József
egyetemi tanár
bejegyzett menedzsment tanácsadó (CMC)

Elérhetőségünk:

Menedzsment és HR Kutató Központ, Szent István Egyetem, GTK TTIPáter Károly u. 1 , H-2100 Gödöllő Tel: 36-28-521-128;
36-28-522-000/3128
Fax: 36-28-521-129, Mobil: +36-20-464-9168; e-mail: poorjf@t-online.hu; poor.jozsef@gtk.szie.hu

Kutatási területek:

- » **Munkaerőhiány és robotizáció, migráció:** Az elmúlt időszakban több olyan kutatást végeztünk, amelyek során hazai és nemzetközi adatok tükrében vizsgáltunk a munkaerőpiac átalakulását. Elemeztük a jövőben megjelenő új technológiák hatásait a munkaerőpiacra. Kutatjuk a magyarországi kivándorlás rövid és hosszútávú hatásait.
- » **Hasonlóságok és különbségek a nemzetközi leányvállalatok HR tevékenységében a kelet-európai vállalatoknál:** Ezt a kutatást a Szent István Egyetem és a Pécsi Tudományegyetem, valamint tíz kelet európai ország egyetem gazdaságtudományi fakultásai kutatóinak közös projektje (Kolozsvár, Komárom, Ljubljana, Pozsony, Prága, Szabadka, Tallinn, Vilnius, Zágráb, Wrocław)
- » **Magyarországi és a kelet-európai HR globális összehasonlításban:** A világ egyik legnagyobb független emberi erőforrás menedzsment politikákat és gyakorlatot vizsgáló hálózata az 1989-ben öt alapító ország által létrehozott CRANET (Cranfield Network on Comparative Human Resource Management).
- » **Megújulás (BPR és Lean) a Menedzsment és HR területén:** Folyamatosan vizsgáljuk nemzetközi adatok tükrében a megújulás hatását a hazai vállalatok és intézmények menedzsment és HR gyakorlatára. Ehhez kapcsolódva többek között vizsgáljuk az általános HR és Menedzsment trendeket, továbbá kutatjuk az innovatív HR menedzsment megoldások hatását a szervezetek teljesítményére.
- » **Üzleti etika és CSR:** Rendszeresen vizsgáljuk a hazai és régiós viszonylatban az üzleti etika és CSR alakulását és hatását a menedzsment és a HR területén.
- » **Digitalizáció hatása:** Rendszeresen vizsgáljuk és kutatjuk a digitalizáció hatását a menedzsment és a HR területén.
- » **Közszolgálati és egyetemi HR rendszerek továbbfejlesztése:** Hazai és nemzetközi összehasonlítás keretében vizsgáljuk a hazai és más országok közszolgálati és egyetemi HR rendszerek fejlesztését.
- » **Menedzsment tanácsadás európai összehasonlításban:** A kutatás keretében azt vizsgáljuk, hogy mi jellemzi 24 európai ország esetében a konzultáns cégek gyakorlatát (Támogató: Federation European Management Consultant Associations = FEACO)

- » **Kelet-Európa népei közötti együttműködés javítása:** Hozzá kívánunk járulni a régió népei közötti együttműködés, megbékélés, inter-kulturális megértés, valamint az európai egyesülési folyamat elmélyítéséhez az inter-kulturális, a menedzsment és a HR kutatások segítségével. Ebben a munkában szakmai partnereink a Brnoi, Ljubljana, Pitesti, Vilniusi, Zágrábi, Wrocław, valamint a szlovákiai Selye János Egyetem, valamint a romániai Bab es-Bólyai Egyetem magyar tagozata.

Kutatócsoport nagysága: 4 fő

Termékek, tanácsadó szolgáltatások:

Emberi erőforrás tanácsadás: Szakembereink közreműködnek vállalatok, közszolgálati szervezetek HR stratégiái, humán alrendszerei (munkakör-és kompetencia-elemzés, erőforrás-biztosítás, teljesítmény menedzsment, ösztönzés és javadalmazás, cafeteria, belső kommunikáció, szakszervezeti kapcsolatok) felmérésében, tervezésében és megvalósításában.

Válság-és változás tanácsadás: Hazai és nemzetközi tapasztalataink alapján egyaránt tanácsadási programokat dolgozunk ki átalakulni, megújulni akaró vállalatokra és közszolgálati szervezetek számára.

HR és menedzsment felmérések és kutatások: Széleskörű tapasztalatokkal rendelkezünk különféle HR felmérések (pl. dolgozói elégedettség, cafeteria vizsgálatok, kultúrakutatások stb.) területén.

Tréning és oktatás: Hozzá kívánunk járulni, hogy olyan menedzsment kurzusok, továbbképző programok (stratégia, marketing, HR, működés, projektek, inter-kulturalitás, AC-DC, coaching és mentoring stb.) jöjjenek létre, amelyek elvégzése után a résztvevő szakemberek és hallgatók reálisan látják a hazánkban és a régió országaiban lejátszódott vállalati átalakulások előnyeit és hátrányait, képet kapnak az ebből fakadó sajátos menedzsment közelítési módokról és probléma-megoldási technikákról.

Tanácsadó- és tréning szakmai partnereink:

- » Budapesti Kereskedelmi és Ipari Kamara(Magyarország): menedzsment kutatás
- » Cafeteria TREND Magazin (Magyarország): menedzsment és juttatás kutatás
- » Chronos (Horvátország): HR, menedzsment tanácsadás és tréning
- » Humán Szakemberek Országos Szövetsége (Magyarország: HR kutatás
- » Ilang (Magyarország): web alapú felmérések, e-learning
- » International School of Management (Szlovákia): menedzsment tréning
- » Larskol (Magyarország): Juttatások és HR tanácsadás
- » Országos Humánmenedzsment Egyesület: HR kutatás
- » Pécsi Tudományegyetem Menedzsment és HR Kutató Központ (Magyarország): menedzsment kutatások
- » Selye János Egyetem Gazdaságtudományi Kar (Szlovákia): menedzsment kutatások
- » Cranet nemzetközi HR kutató hálózat (www.cranet.org) (globális, regionális és hazai HR kutatás)
- » Ceeirt kelet-európai kutató hálózat (www.ceeirt-hrm.eu) (regionális és hazai HR kutatás a nemzetközi cégek helyi leányvállalatainál)